

А.И.Полежаев музееда Ватанны саклаучылар коненә багышланган “Патриотик укулар” атналыгы старт алды. Алар үсеп килүче буында Ватанга тугрылык, ана хезмәт итәргә әзерлек, үз якташларынын тормышы һәм батырлыклары үрнәгендә яклау максатыннан оештырылган.

Чараны А.И.Полежаев музее заведующие Валентина Степановна Шведкова алып барды.

“Гафу ит мине, синен рядовоенны” исемле татар шагыйре Муса Жәлилгә һәм Өзгәстан Демократик Республикасынан Совет гаскәрләренән чыгарунын 35 еллыгына багышланган чарада Саранск шәһәре 9 нчы урта гомуми беләм бирү мәктәбенән 10 нчы сыйныф укучылары һәм 22 нче урта гомуми беләм бирү мәктәбенән 8 нче сыйныф укучылары катнашты.

Муса Жәлил... Бу исемне телгә алуға, күз алдына, ниндидер, гадәттән тыш кеше килеп баса. Ул – якынлы шигырьләр язган шагыйрь дә, илнен азатлыгы очен корәшкән курку белмәс батыр да.

Муса Жәлил 1906 елнын 15 февралендә хәзерге Оренбург өлкәсе Мостафа авылында крестьян гаиләсендә алтынчы бала булып доньяға килгән. 1922 нче елда Муса Казанга килә һәм 1923-1925 елларда Казан педагогия институтынын рабфагында укый, 1931 нче елда Мәскәү университетынын әдәбият бүлеген тәмамлай. 1939 нчы елда Жәлилне Татарстан Язучылар берлегенән житәкчесе итеп сайлайлар. Сугышка кадәр үк бик күп шигырьләр, жырлар, без барыбыз да яратып укыган “Хат ташучы” поэмасы, “Алтынчәч”, “Илдар” либреттолары белән үзен талантлы шагыйрь итеп таныткан Муса Жәлил, Бөек Ватан сугышы башлану белән, фронтка жиберүләрен сорый. Анын үтенече канәгатьләндерелә. 1942 елнын жәендә Волхов фронтында, дошман чолганышында калып, авыр яраланган хәлдә, фашистлар кулына әсирлеккә элөгә. Өнә шулай анын лагерь тормышы башлана. Шагыйрь әсирлектә дә корәшне туктатмый. Яшерен оешмага керә, анын житәкчеләреннән берсе була, бик күп әсирләр белән лагерьдан качу һәм партизаннарға (Белоруссия партизаннарына 500 артык әсир кушыла) барып кушылу ниятен тормышка ашырырга уйлай. Бер хыянәтче аларнын серләрен фашистларға хәбәр итә. Шуннан сон Жәлилне һәм анын иптәшләрен Моабит төрмәсенә ябалар. Шагыйрь анда да туган иленә тугрылыклы булып кала. Искиткәч рухи ныклык күрсәтә. Үлем жәзасы котеп торганда да туган илгә, халыкка тирән мәхәббәт белән, фашистларға кочле нәфрәт белдергән шигырьләр язып, аларны үзе ясаган кечкенә дәфтәрләргә төркөп бара.

Туган илгә анын ике дәфтәре кайтты. Моабит төрмәсендә бер камерада утырган бельгияле Андре Тиммерманс Муса Жәлилнен гарәп имләсендә һәм “Яналиф” татар латин графикасы белән татар телендә язылган шигырь дәфтәрләрен посольсвоға житкерә, ә 1953 елда Константин Симонов бу шигырьләрне рус теленә тәржемә иттерә. Аларны ботен доньяда “Моабит дәфтәрләре” дигән исем белән беләләр. Шагыйрьне үтерсәләр дә, фашистлар анын якынлы жырларын, кочле рухын юк итә алмады. Муса Жәлил илгә жыр булып кайтты. Муса Жәлил исемен, илебез халкы гына түгел, ботендонья халкы горурлык белән искә ала. Анын корәше, әшчәнлеге – кыюлык һәм батырлык үрнәге.

1944 елның 25 августында фашистлар М. Жәлилне һәм аның корәштәшләрен жәзалыйлар. Жәлилчеләр: Гайнан Кормаш (Активбә, Казакъстан), Фәат Сәйфелмолеков (Ташкент, Үзбәкстан), Абдулла Алиш (Коек, Татарстан), Фәат Булатов (Мәләвез, Башкортстан), Муса Жәлил (Мостафа, Ырымбур өлкәсе), Гәриф Шабәев (Иске Турай, Башкортстан), якташыбыз Әхмәт Симаев (Үст-Рахмановка, әлекке – Пенза, хәзерге - Мордовия), Абдулла Баттал (Зур Тигәнәле, Татарстан), Зиннәт Хәсанов (Иске Кәшер, Татарстан), Әхәт Атнашев (Петропавловск, Казакъстан), Сәлим Бохаров (Гәлләнур Бохараев - Миякә, Башкортстан). Советлар Союзы Герое, В.И.Ленин премиясе лауреаты Муса Жәлил һәм жәлилчеләреннән батырлыгы – үлемсез.

Барысы турында А.И.Полежаев музейнең заведующие Валентина Степановна Шведкова, видеоролик һәм Мордовиядән атказанган корреспонденты Наилә Халил кызы Насырова чыгышларында укучыларга житкерделәр.

Афган сугышы ветераны, вертолет экипажы командиры, капитан Александр Григорьевич Сыркин үзләреннән интернациональ бурычларын Россиядән 630 000 хәрби һәм офицер (15 мең батырларча вафат), ә Мордовиядән 300 мең (2956, 68 батырларча вафат булдылар) башкарды дип сойләде.

Интернационалист сугышчыларны искә алу кеңә 1989 ел белән бәйлә. Әлегә елның 15 февралендә совет гаскәрләре Афганстан территориясен тулысынча калдырган. Сугыш 35 ел әлек тәмамлана. Үн елга якын хәрби бәрелешләр күп бәлә-казалар һәм газәпләр китерде. Ерак Афганстанда совет сугышчылары кешелектән ин яхшы сыйфатларын күрсәтәләр: батырлык, ныклык һәм затлылык.

Интернационалист сугышчыларны искә алу кеңәдә без Афганстанда сугышканнарны гына түгел, ә 30дан артык кораллы конфликтта катнашкан 1,5 миллион россиялеләрне дә искә алабыз: Россия хәрбиләре Туган илләреннән еракта үз гомерләрен биргән һәм бурычларын үтәгән батырлар.

Бу очрашу буыннан-буынга тапшырыла торган патриотизм турында белә алган укучылар өчен моңым момент булды.

Наилә НАСЫРОВА